

quædam circa illam commentatur parum vera, minus utilia, valde autem obscura, ut ea intelligatur, et non sit deceptionis occasio, pauca notanda sunt, præsertim circa primam ejus dubitationem. Probat enim D. Thomas hanc conditionalem propositionem: etiamsi natura humana esset separata ab individuis, non esset conveniens, ut a Verbo assumetur: quia assumptio terminatur ad personam; est autem contra rationem formæ communis, ut in persona sit. Sed contra, inquit Cajetanus, quia si talis forma existeret, necessario esset individua, et non esset universalis in essendo, sed in causando, seu in ratione causæ exemplaris; ergo non esset contra rationem ejus, ut assumeretur in persona. Quod confirmat exemplo formæ angelicæ, quæ licet sit forma separata, nihilominus est in persona. In quo dubio, et solutione ejus, supponit Cajetanus, in naturis perfectis seu completis et spirituibus, existere naturam specificam quasi separatam et abstractam, et nihilominus esse terminatam per subsistentiam, seu personalitatem, quod dicit repugnare materiali naturæ; fortasse quia existimat in rebus materialibus individuam naturam addere aliquid supra naturam specificam, non vero in spiritualibus. Unde concludit, rationem D. Thomæ non probare esse impossibile, formam separatam assumi in persona, sed solum non esse conveniens, quanquam statim videatur contrarium docere; constituit enim differentiam inter naturam humanam abstractam, et naturam angelicam, quia in Angelis, inquit, licet natura sit abstracta, tamen in eis non tantum est natura, sed etiam habens naturam; si autem humanitas esset abstracta, esset solum natura et humanitas, et non posset respectu illius esse aliquod habens naturam, et ideo esset impossibile assumi. Quæ responsio, ut dixi, videtur contraria priori, et omnino voluntaria, nam qui fingit speciem humanam existere abstractam ab individuis, non tantum fingeret humanitatem, sed etiam hominem abstracte existere.

3. Dicendum est ergo D. Thomam in hac parte articuli voluisse ostendere, impossibilem esse assumptionem talis naturæ abstractæ, non solum quia impossibile est naturam illam sic existere (hoc enim jam egerat in prima parte articuli), sed etiam quia haberet specialem repugnantiam cum assumptione, quia natura in communi, etiamsi fingatur existens, tantum posset esse subsistens subsistentia in communi, et non certa et deter-

minata personalitate; quia in persona individualia non potest esse nisi natura individualia, assumptio autem terminata est ad certam et determinatam personam. Neque contra hunc sensum procedit dubitatio Cajetani, nam, posita hypothesi, illa natura esset universalis, non tantum in causando, sed etiam in essendo et prædicando, et consequenter, licet sequatur fore individuam quia existentem, tamen etiam sequitur non fore individuam, quia abstractam et universalem; hæc enim implicatio sequitur ex illa hypothesi; et ex posteriori membro sequitur, illam naturam ut sic non esse assumptibilem, nec personabilem, nec principium operationum particularium, etc. Denique contra hoc nihil facit objectio de angelica natura, supponit enim falsam doctrinam, cum illa revera non existat separata seu abstracta a singularibus, sed sit quædam individua et singularis natura, non minus quam hæc humanitas; quoad enim nulla est differentia inter naturam spiritualem et materiale, ut in alio loco latius disputandum est.

ARTICULUS VI.

Utrum Filius Dei naturam humanam assumere debuerit in omnibus individuis¹.

1. *Ad quintum sic proceditur. Videtur quod Filius Dei humanam naturam assumere debuerit in omnibus individuis. Illud enim, quod primo et per se assumptum est, est natura humana. Sed quod convenit per se alicui naturæ, convenit omnibus in eadem natura existentibus; ergo conveniens fuit ut natura humana assumeretur a Dei Verbo in omnibus suis suppositis.*

2. *Præterea, incarnatione divina processit ex divina charitate, unde dicitur Joan. 3: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Sed charitas facit ut aliquis se communicet amicis, quantum est possibile. Possibile autem fuit Filio Dei ut plures naturas hominum assumeret (ut supra dictum est²), et eadem ratione omnes. Ergo conveniens fuit quod Filius Dei assumeret naturam humanam in omnibus suis suppositis.*

3. *Præterea sapiens operator perficit opus suum breviori via qua potest. Sed brevior via*

¹ Sup. q. 2, art. 5, ad 1; et 3, d. 2, q. 1, art. 1, q. 1.

² Q. 3, art. 7.

fuisset, si omnes homines assumpti fuissent ad naturalem filiationem, quæcumque quod per unum Filium naturalem multi in adoptionem filiorum adducantur, ut dicitur Galat. 4. Ergo humana natura debuit a Filio Dei assumi in omnibus suppositis.

Sed contra est quod Damascenus dicit in 3 lib.¹, quod Filius Dei non assumpsit humanam naturam, quæ in specie consideratur; neque enim omnes hypostases ejus assumpsit.

Respondeo dicendum, quod non fuit conveniens quod humana natura in omnibus suis suppositis a Verbo assumeretur. Primo, quia tolleretur multitudo suppositorum humanae naturæ, quæ est ei connaturalis. Cum enim in natura assumpta non sit considerare aliud suppositum præter personam assummentem (ut supra dictum est²), si non esset humana natura, nisi assumpta, sequeretur quod non esset nisi unum suppositum humanae naturæ, quod est persona assumens. Secundo, quia hoc derogaret dignitati Filii Dei incarnati, prout est primogenitus in multis fratribus secundum humanam naturam, sicut est primogenitus omnis creaturæ secundum divinam; essent enim tunc omnes homines aequalis dignitatis. Tertio, quia conveniens est quod, sicut unum suppositum divinum est incarnatum, ita unam solam naturam assumeret, ut ex utraque parte unitas inveniatur.

Ad primum ergo dicendum, quod assumit convenit secundum se humanae naturæ, quia, scilicet, non convenit ei ratione personæ, sicut naturæ divinae convenit assumere ratione personæ. Non autem convenit ei secundum se, sicut pertinens ad principia essentialia ejus, vel sicut naturalis ejus proprietatis; per quem modum conveniret omnibus ejus suppositis.

Ad secundum dicendum, quod dilectio Dei ad homines manifestatur non solum in ipsa assumptione humanae naturæ, sed præcipue per ea que passus est in humana natura pro aliis hominibus, secundum illud Rom. 5: Commendat autem Deus suam charitatem in nobis, quia cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est; quod locum non haberet, si in omnibus hominibus naturam humanam assumisset.

Ad tertium dicendum, quod ad brevitatem viæ, quam sapiens operator observat, pertinet quod non faciat per multa, quod sufficienter potest fieri per unum. Et ideo convenientissime

¹ C. 44, in princ.

² Art. 3 hujus quæst.

mum fuit quod per unum hominem omnes alii salvarentur.

COMMENTARIUS.

Littera non eget explicatiōne, de ipsa vero re sufficienter dictum est supra, disputatio-ne prima.

ARTICULUS VI.

Utrum conveniens fuerit, quod Filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ¹.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod non fuerit conveniens ut Filius Dei naturam humanam assumeret ex stirpe Adæ; dicit enim Apostolus, ad Hebr., c. 7: Talis decebat ut esset nobis Pontifex segregatus a peccatoribus. Sed magis esset a peccatoribus segregatus, si non assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adæ. Ergo videtur quod non debuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere.

2. Præterea, in quolibet genere principium nobilius est eo quod est a principio. Si igitur assumeret voluit humanam naturam, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

3. Præterea, Gentiles fuerunt magis pecca-tores quam Judæi, ut dicit gloss.², ad Gal.

2, super illud: Nos natura Judæi, et non ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humanam assumeret voluit, debuit eam magis assumere ex Gentibus, quam ex stirpe Abrahæ, qui fuit justus.

Sed contra est quod, Luc. 3, generatio Domini reducitur usque ad Adam.

Respondeo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in 13 de Trinitate³: Poterat Deus hominem aliunde suscipere, non de genere istius Adæ, qui suo peccato obligavit genus hu-manum; sed melius judicavit ut de ipso, quod victimum fuerat, genereassumeret hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum.

Et hoc propter tria. Primo quidem, quia hoc videtur ad justitiam pertinere, ut illi satisfaciat, qui peccavit; et ideo de natura per pec-catum corrupta debuit assumi id, per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Se-undo, quia hoc etiam pertinet ad majorem

¹ Infra, q. 31, art. 1, et 3, d. 2, q. 1, art. 2, q. 2, et opusc. 3, cap. 224.

² Glos. interl.

³ C. 18, in princ., tom. 3.

hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victimum. Tertio, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta et infirma assumpsit id quod in tantam virtutem et dignitatem est promotum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus Iebuit esse a peccatoribus segregatus, quantum ad culpam quam venerat destruere; non quantum ad naturam quam venerat salvare; secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, ut idem Apostolus dicit, ad Heb. 2. Et in hoc etiam mirabilior est ejus innocentia, quod de massa peccato subjecta natura assumpta tantam habuit puritatem.

Ad secundum dicendum, quod (sicut dictum est¹) oportuit, eum, qui peccata venerat tollere, esse a peccatoribus segregatum, quantum ad culpam cui Adam subiacuit, et quem Christus a suo delicto eduxit, ut dicitur Sapient. 10. Oportebat autem eum, qui mundare omnes venerat, non esse mundandum, sicut et in quolibet genere motus, primum movens est immobile secundum illum motum, sicut primum alterans est inalterabile. Et ideo non fuit convenienter ut assumeret humanam naturam ab ipso Adam.

Ad tertium dicendum, quod quia Christus maxime debebat esse a peccatoribus segregatus, quantum ad culpam, quasi summam innocentiae obtinens, conveniens fuit ut a primo peccatore usque ad Christum perveniret, medianibus quibusdam justis in quibus praefulgerent quædam insignia future sanctitatis. Et propter hoc etiam in populo, ex quo Christus erat nascitus, instituit Deus quedam sanctitatis signa, quæ incepérunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, et circumcisíonem in signum fæderis consummandi, ut dicitur Genes. 17.

COMMENTARIUS:

Respondet D. Thomas affirmando, et congruentiae, quas adducit, sunt optimæ. Argumenta autem in contrarium facilia sunt, et ideo nihil in explicanda littera immorari oportet. Rem vero ipsam tractabimus infra, quæstio 31, ubi de Christi genealogia ejusque conceptione disseritur.

¹ In solut. præced.

DISPUTATIO XIV,

In quatuor sectiones distributa.

QUID POTERIT A DEO ASSUMI PER QUAMCUNQUE UNIONEM HYPOSTATICAM POSSIBILEM.

Quoniam ea, quæ pertinent ad naturam assumptam per incarnationem jam factam, et facilia sunt, et cum his connexa quæ sequenti questione tractat D. Thomas, ideo illorum disputationem differimus, et hanc de possibili præmittimus, quæ nonnihil etiam conferet ad intelligendum ea quæ jam facta sunt. Quatuor vero sunt quæ hic possunt in disputationem venire. Primo, suppositum creatum, seu natura in proprio supposito existens. Secundo, natura integra substantialis. Tertio, partes ejus. Quarto, accidentia; præter hæc enim nihil est in rebus creatis, de quo hie disputari possit. De natura autem, vel persona increata nihil dicendum est, cum per se notum sit non posse assumi.

SECTIO I.

Utrum natura existens in propria persona potuerit assumi.

1. Suppositis variis sensibus hujus quæstionis, quos circa articulum secundum D. Thomæ explicavimus, duo sunt certa. Primum est, personam creatam formaliter, et ut persona est, non esse assumptibilem, in quo convenient omnes Doctores, in 3, d. 1 et 5; Scotus, in Quodlib., quæst. 19, art. 3; Aureol., apud Capreol., in 3, d. 5, art. 2, in arg. contra secundam conclusionem. Est enim clara implicatio contradictionis, quia vel persona in suo conceptu formaliter includit negationem existendi in alio ut supposito, ut Scot. et alii volunt; vel certe includit modum per se existendi incomunicabiliter, ex quo modo immediate oritur illa negatio; et ideo illi modo directe repugnat in alio esse, seu ab alio terminari, est enim manifesta implicatio contradictionis; sicut in accidenti quamvis possit Deus accidens per se constituere, tamen quod ipsa actualis inherenter accidentis in subiecto per se sit, est manifesta repugnacia, quia ille modus inherenter includit formaliter vel radicaliter negationem modi essendi per se; et hac ratione dicitur personalitas ultimus terminus naturæ, quia in suo conceptu includit, ut persona per illam constituta in se et per se sit, cui directe repugnat

DISPUTAT. XIV. SECT. I.

quod ab alio sustentetur vel assumatur. Praeterea hac ratione non potest esse unio substantialis inter duas personas, quia non potest fieri ex illis una persona, et ideo etiam neutra potest aliam assumere. Confirmatur, quia, ut supra dicebam, disp. 11, sect. 3, de ratione personalitatis est incomunicabilitas, imo ad hoc potissimum ponit videtur, ut ita terminet naturam, quod eam sic terminatam reddit incomunicabilem, et ideo dicitur esse ultimus naturæ terminus; ergo est aperta implicatio, talem terminum amplius terminari, seu constitutum per talem terminum alteri hypostaticice uniri. De ratione enim hujus termini, ut supra dicebam, non est quod sit incomunicabilis naturæ ut sic; nam potius est modus ac terminus ejus; est ergo incomunicabilis personæ, et interminabilis altero simili termino. Sicut etiam linea non potest terminari alia linea, nec punctus alio puncto, nec unum ubi formaliter alio ubi, nec una actio alia actione; et in universum una forma non potest suum veluti formalem effectum per aliam formam recipere, ut calor fieri nequit calidus alio calore; ita ergo nec personalitas ut sic potest alia personalitate personari seu terminari.

2. Secundo est certum, naturam præexistente in propria persona posse assumi, si per assumptionem et unionem ad aliam personam, privetur propria personalitate; hoc videtur per se evidens, quia non involvit maiorem repugnantiam, si assumatur natura præexistens in propria persona, et privetur personalitate propria, quam quod a principio assumatur, impediendo personalitatem propriam; illa enim unio, quæ impedit personalitatem propriam, potest etiam formaliter expellere præexistentem; virtus autem Dei, cum sit infinita, non minus potest effective expellere præexistentem personalitatem, quam, ne sequatur, impediare. Et confirmatur, nam potest Deus accidens prius inherens in subiecto privare modo inherenter, et per se constituere, et humanitatem jam existentem in Verbo posset privare modo unionis, et propriam personalitatem illi conferre; ergo et e contrario. Neque ullam rationem video quare possit de hoc dubitari; quanquam D. Thomas, 4 contra gent., c. 4, videtur contrarium indicare, dicens non posse naturam humanam in propria persona præexistentem assumi, nisi per corruptionem talis personæ; et ideo, inquit, oportuisset illum hominem corrumpi, quia unioni præexistit-

set, et per consequens humanam naturam in eo existentem. Sed hæc ratio parum concludit: oportuisset enim personam corrumpi, seu desinere esse formaliter quoad modum personalitatis; inde tamen non fit, ipsam humanitatem quoad substantialiam suam corrumpi, sed mutare tantum modum existendi; sicut e contrario, si Verbum nunc dimitteret humanitatem, destrueretur in humanitate modus unionis, non tamen substantialia ipsius naturæ. Unde etiam proprie et in rigore non sequitur necessarium fore, tunc corrumpi hunc hominem, sed tantum hanc personam humanam, ut, ex supra dictis disputatione 13, constat. Et ita existimo Div. Thomam hic art. 2 mutasse sententiam, non enim dixit impossibile esse humanitatem præexistere in propria persona, sed dicit frustra id futurum fuisse.

3. Tertio est certum, ad humanitatis assumptionem ex natura rei sequi ut propria personalitate privetur, et hoc, ut minimum, probabunt rationes statim adducendæ. Quod etiam sufficienter persuadet incarnationis mysterium. Cur enim privata fuisset Christi humanitas propria personalitate, nisi id saltem ex natura rei ad assumptionem esset consequutum? Tandem humanitas ipsa, cum limitata sit, propria personalitate adæquate terminatur; ergo saltem ex natura rei non admittit aliam; ergo, hoc ipso quod ei datur alia, ex vi illius actionis consequitur ut altera privetur.

4. Quartum ergo disputandum relinquitur, utrum natura terminata propria personalitate possit assumi, conservata propria personalitate, ita ut nec personalitas assumatur, sed sola natura, nec tamen corrumpatur, sed concomitante maneat terminans eamdem naturam. Sicut natura divina, cum per æternam generationem communicatur Filio, in illo terminatur propria Filii personalitate, non amittendo personalitatem Patris; vel sicut, si eadem humanitas, quæ nunc est assumpta a Verbo, conservata unione assumeretur etiam a Patre. Et hoc exemplum est, quod difficulter reddit hanc quæstionem, quia eadem natura existens in una persona aliena, potest assumi et terminari in alia, non amittendo priorem personalitatem; ergo eadem ratione natura existens in propria persona potest assumi et terminari ab aliena persona, conservata propria personalitate. Quam illationem ita constantem existimavit Scot., in 3, d. 4, quæst. 2, ut, ne concederet consequens, ne-